

LIBER XIX.

In quo de justificatione, ac merito disputatur.

DE tam gravi argumento, juxta traditam a Synodo Tridentina methodum, breviter disputatur, luter hunc librum duabus dissertationibus complecti, quarum prior de justificatione ipsa, posterior de opere, ac merito justorum proposita brevitate tractabit.

DISSERTATIO I.

De justificatione, & gratia habituali.

TRIDENTINI PP., teste Pallavicinio, decreverunt, ut primo inquiratur, quid sit justificatio? Deinde quid Deus efficiat, quidve ex parte hominum, ut justificantur, sit necessarium? Tandem quo pacto intelligenda sit Apostolica sententia, quod homines justificantur per fidem?

CAPUT I.

De gratia sanctificante, sive habituali justitia.

NOT. I. Justificationis naturam a grammaticis exquirendam frustra Novatores contendunt. Non enim grammatical, sed theologicæ significationis habenda est ratio. Accipitur ergo justificatio in sacris litteris: I. pro justitiae declaratione, quo sensu ait Ieremia. c. 23. *Justificatio impium pro munib[us] & justitiam iusti auferit ab eo.* II. pro divina lege, ut Ps. 118. *Dirigantur viam meam ad custodiendas justificationes tuas.* III. pro interna animi rectitudine, qua sanctitate perfundimus atque donamus, ut Rom. 4. *Credenti in eum, qui justificat impium &c.* IV. Pro justitiae incremento, ut Apoc. ut. *Qui iustus est justificetur adhuc.* De justificatione tertio modo sumptu contendunt Novatores, eam esse formam, idest statim in sola divini iudicis declaratione, sive in remissione peccati per solam imputationem justitiae Christi, non vero per gratiam, & caritatem animæ inharentem, & diffusam in cordibus nostris per Spiritum S. inharentem, ut docet Trid. Syn. sess. 6., ubi ait: *Unica formalis causa, justificationis nostræ, est justitia Dei, non qua ipse iustus est, sed qua nos iustos facit, qua reno-*

LIB. XIX. DISS. I. CAP. I.

renovamur spiritu mentis nostræ, & non modo repusamur, sed vere justi nominamur & sumus.

Not. II. Censem Soto, & Medina, hoc unum ibi a Tridentino definitum, quod justificatio non in sola remissione, aut non imputatione peccatorum constituenda sit, sed in interna renovatione, quæ num fiat per qualitatem inharentem, num per actualem motionem, minime constat. Consulto enim Trid. PP. a nomine *habitus* abstinerunt, ne opinionibus scholæ præjudicium afferrent, ut notat Estius dist. 26. l. 2. Quamvis autem hæc opinio non sit a Concilio proscripta, ut Vega opinatur, falsam tamen eam esse ex eo constat, quod actualis motione esse nequeat in parvulis, qui tamen, dum baptizantur, sancti & justi efficiuntur: unde justitia dicitur animæ stola, vestis &c. certisque characteribus ab actuali, ac transiente gratia secernitur, adeoque firmissime tenemus, fieri justificationem per gratiam, non solum interiori inspiratam, sed etiam permanentem, & habitualem.

Not. III. Varias esse de natura gratiæ habitualis Theologorum opiniones. Quidam Deum esse opinantur & Spiritum S. in nobis inhabitantem, alii qualitatem inharentem ab anima distinctam, alii *habitum* ignotum ab ea indistinctum, alii denique ipsum habitum caritatis. Nos medium iter tenentes (ut de natura gratiæ actualis disputantes fecimus) habitualem gratiam, ex parte Dei, dicimus esse Spiritum S. inhabitantem, & Deum ipsum ejus Spiritus communicatione permanentem: ex parte nostri esse caritatem per Spiritum S. in cordibus nostris diffusam, quæque est a Spiritu S., non solum movente, sed etiam inhabitante, quæque est animæ *habitudo*, & quasi impressa divinitatis imago, renovatio spiritus, & pulchritudo justitiae, per quam Deo cari, & amici vere nominamur, & sumus. Atque hæc ratione dicimus cum Trid. sess. VI. c. 7. quod misericors Deus, qui gratioso abluit & sanctificat, signans & ungens Spiritu promissionis Sancto, est causa justificationis efficiens: ipsa autem caritas quæ diffunditur &c. est gratia habitualis, per quam formaliter justificamur, ut tradidit Trid. PP. loc. cit. Inharentem ergo justitiam caritatem, & habitum recte dicimus in quantum est permanens in anima decor, spiritualis vita, & justitiae indumentum, nihil definiendo, cum Trid. PP. ea ne sit actus, an habitus. Sit itaque

PROPOSITIO. In iustis ipsa persona Spiritus S. inhabitat, habitualis tamen gratia non est eadem Spiritus S. persona, sed habitus caritatis, quæ in cordibus nostris per Spiritum S. diffunditur.

PROB. I, pars. Ex Rom. 5. Caritas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum S., ubi Spiritus S. ab eius dono, tam-

tamquam effectus a causa; distinguitur. Ib. c. 8. habetur, Spiritum S. in nobis habere, unde justos dicitur: *Templum Spiritus S. & is pignus, & arbaō.* Idem docent Cyrilus, Epiphanius, Basilis, Athanasius, S. P. A. aliique apud Petavium (^a) l. de Trin. c. 4. & 5. Hinc patet ratio, cur justi dicantur *signati spiritu promissionis sancto*, cur habeant spiritum clamantem, cur sint Dei templum, & divinae consortes naturae, quatenus nempē communicatione Spiritus S. Deus iustum diligit, apud illum mansionem facit, spiritu promissionis signat, & ungit tribuens charisma justitiae, quo anima fruatur Dei consortio; & beatitudinem promeretur.

Prob. II. pars. I. enim caritas ex Apostolo per Spiritum S. in cordibus diffunditur; ergo ab illo distinguitur ut efficiens a causa. II. Caritas minoitur & crescit, quod de spiritu immutabili nesas est affirmare. III. Videtur caritas ita a Spiritu S. distingui, non ut forma habens entitatem realiter ab anima distinctam, sed ejusdem animæ habitudo, mirabilis quidem, & capax incrementi, sed ab ipso Spiritu S. inhabitante producta, ut alibi expositum est exemplo sigilli. Nam Eph. 1. habet: *Signati estis spiritu promissionis sancto*, quæ verba de justificatione accepit Trid. Athanasius ep. ad Ser. *Spiritus sigillum est, quo signati divinae nature participes efficiuntur.* Cyrilus Dial. 7. *Hoc ergo; quod divinam nobis imaginem insculpsit instar sigilli, nomine spiritus est?* Hieron. in 4. Eph. *Signati sumus spiritu Dei S.*, ut *& spiritus nostre, & anima imprimantur signaculo Dei.* Accedit, quod *habitus*, qui sit entitas realiter a subjecto, cui inheret, diversa, non probatur a viris Philosophis. Itaque habitualis gratia merito definitur: *Caritas per spiritum S. inhabitantem diffusa in cordibus eorum, qui justificantur, atque ipsis inherens, per quem signati spiritu promissionis S. efficiuntur divinae consortes nature;* quæ definitio est ex dictis planissima.

Prob. III. pars, quam, præter Scotistas, tueruntur Estius (^b), Juenin (^c), & ex Nostratis Gerken (^d), Vanroy (^e), Bellelli (^f), aliique. Nam I. Scriptura easdem caritati, & gratiae tribuunt proprietates. Caritas enim reddit adoptivum Dei filium ex Joan. 3. *Videte qualem caritatem dedit nobis pater, ut filii Dei nominemur, & simus:* reddit Dei amicum ex Joan. 14. *Si quis diligit me diligetur a Patre meo:* per eam permanet Deus in nobis ex Joan. 4. *qui manet in caritate in-*

(a) *De Tr. a. 4. & 5.* (b) *In dist. 16.*
(c) *P. 6. Infl. dist. 2. q. 1.* (d) *Tract. 1. T. 2. q. 7.*
(e) *Q. 2. de Car.* (f) *M. Aug. c. 5.*

in Deo manet, & Deus in eo; ergo &c. II. Trid. Syn. loquens de formalis causa justificationis aperte inherentem justitiam declaravit, esse caritatem, quæ diffunditur &c. III. S. P. sub finem l. de Nar. & Gr. ait: *Caritas inchoata, inchoata justitia est, caritas perfecta, perfecta justitia est;* ergo &c. IV. infirma est ratio discriminis inter gratiam & caritatem, quod gratia naturæ vicem gerat, debeatque aliis donis virtutibus sublerni: quod salutem est cum aliquo gratia permaneant fidei, & spei habitus, licet informes, ablata autem caritate etiam habitualis gratia discedat, & ipsa caritas aliis virtutibus decorem tribuat.

Ob. I. Ap. 1. Cor. 12. ait: *Gratia j. C., & caritas Dei;* & Trid. Syn. less. 6. *exclusa gratia, & caritate,* sed que sumuntur conjunctum realiter distinguuntur: ergo &c. II. Ex Augustino de Gr. Christi c. 26. gratia prævenit caritatem; ergo &c. III. Gratia in voluntate, caritas in anima existit; ergo est distincta. IV. principium operandi a principio efficienti distinguitur; ergo &c. Ita Thomista. Resp. ad I. neg. min. Nam conjunctionis particula & vel nullam importat, aut solam distinctionem connotatorum, eadem enim gratia, quæ justitia dicitur, prout animam exornat, caritas appellatur, prout illam reddit Deo caram, ut patet ex ipso loco, qui objicitur; sequitur enim, & *communicatio spiritus S.* Quis enim negat, quod gratia, & caritas non haec *communicatio spiritus S.?* Ad II. neg. cons. Prævenit enim per Aug. gratia caritatem, quia nemo potest Deum diligere sine inspiratione operationis, ut lib. 14. cap. 6. dictum est. Ad III. neg. cons. Neque enim voluntas ab anima est realiter distincta: unde terroq. arg. Ad IV. neg. ant. Præsentim si loquamur de principio essendi accidens maliter.

C A P U T II.

De impiorum justificatione, & ejus modo.

CENSENT Lutherani, gratiam justificationis statim esse in sola remissione peccatorum, exclusa gratia, & caritate inherentem. Calviniani vero in sola imputatione justitiae Christi constituantur. Neque virtutum habitus ad veram justitiam speculare, neque per formam inherentem effici, adeoque nullius esse contendunt, quam extrinsecam, & quasi forenem condonationem. Sit itaque

PROPOSITIO. Justificantur impiorum per gratiam, & caritatem, quæ per spiritum S. eorum cordibus insunditur, cuique inheret.

DE THEOLOGICIS DISCIPLINIS

De fide est, & definitur a Trid. Syn. lss. 6. c. 2. his verbis: Si quis dixerit, hominem justificari vel sola imputations iustitiae Christi, vel sola remissione peccatorum, exclusa gratia, & charitate, que in cordibus eorum per Spiritum S. difundatur, argue illis inharent, aut gratiam, qua justificamur, esse tantum sacramentum Dei, anathema sit.

Prob. I. Scripturis. Pl. 50. habetur: Asperges me hyssopo, & mundabor, lavabis me &c. Cor mundum crux in me Deus, & spiritum rectum &c. Ezech. 36. Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini... & dabo vobis cor novum, & spiritum novum. Rom. 5. Caritas Dei diffusa est &c. Jo. 14. Si quis diligit me, sermonem meum servabit, & ad eum venientem, & mansuitem apud eum faciemus, sed ii, quibus mundities infundirur, peccati macula ablergetur, cor mutatur, spiritus innovatur, & apud illos Deus inhabitat, per gratiam & caritatem infusionem iustificantur: ergo &c. Confirmatur ex ipsis gratia effectibus. Jo. 2. habetur: renasci justum ex aqua & spiritu S. Quod enim naturam est ex spiritu sanctus est. Et ad Tit. 3. Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis & renovationis spiritus, ut iustificari gratia ipsius heredes sumus secundum spem vestre eternae; hinc ergo natura iter nobis inharet natura hominis, per quam nascimur carne filii Adam, ita per gratiam iustificationis inharet nobis supernatura iter natura divina participatio, qua renascimur spiritu filii Dei. Idem evincunt chartulata spiritus S. Per eum namque iusti tamquam figlio signat spiritum promissionis sancto. Eph. 1. Acceptaverunt pignus spiritus, 2. Cor. 1. sunt templum sp. S., 1. Cor. 6. atqui signari non est sola imputatione, & favore externo acceptum haberi, sed quasi chartere ab improbris separari: Pignus est non sola promissio, sed quedam portio rei qua promittitur: Inhabitas vero denique est energia, effectus, charitina, quo anima afficitur & exercitur; ergo &c.

Prob. II. ex PP. qui locum Genes. 2. inspiravit &c. de sanctitate etiam ac iustitia interpretantur, ut Cyrillus, Nazianzenus, Severianus &c., & sanctitatem definivit, quasi effectum, & similitudinem Dei communicatione spiritus S., vel operi impressione formatam, ita ut Adam per creationem factus sit in animam viventem, per inspirationem caritatis evalerit spiritus S. gratia vivificatus. Deinde S. P. A. de Sp. & hrc. &c. sit: sicut fides Christi dicta est, non qua creditur Christus, sic iustitia Dei non qua Deus iustus est, sed qua induit hominem, non iustificat impium? Eadem habet Trid. Syn. lss. 6. can. 10. ergo &c. III. Chrysostomus hom. 1. ad Eph. gratiam iustificationis sic exponit: Si quis scabiosum quandam formosam fecerit juvenem, & purpura induerit & diadema impo-

105

LIB. XIX. DISS. I. CAP. II.

257

suerit: ita Deus nostram inunxit & ornavit animam, pulchramque fecit & amabilem; ergo &c.

Prob. III. ratione. Sicut per Adam nascimur filii iræ, ita per Christum renascimur filii Dei, sed Adam, præter transgressionis exemplum, occulta concupiscentia lucis omnes posteros infecit; ergo Christus, præter obedientiæ exemplum, dat iis, quos iustificat, occultam spiritus S. gratiam, qua illos mundat, & ornat. II. Sicut impius per peccatum fit immundus spiritus hospitium, ita justus per gratiam habitualem fit Dei templum, sed ut ratiocinatur S. P. ep. ad Xist. nisi mundat domum habitet spiritus S. cum aliis 7. redit spiritus immundus; ergo vere spiritus S. inhabitat domum cordis nostri. III. Ideo iustitia Dei dicitur, quod impertiendo eam justos facit, sicut Domini est salus, quia salvos facit, ait S. P. de Sp. & l. c. 2. atqui homo non dicitur salvatus, nisi ei Deus vitam aeternam donando veram salutem tribuerit; ergo nec iustificatus dicitur, nisi Deus iniquitatem delendo veram iustitiam impertiatur. IV. Iustificatio fit spiritu S. inhabitante, & caritate diffusa in cordibus; ergo non favore extrinseco. Item Deus efficienter iustificat impertiendo anima pulchritudinem; non ergo per iustitiam, qua Deus justus est. Tandem Deus iustificans impium, non solum peccata dimittit, sed sanat animi languores inspirando virtutem & caritatem, & praefiat etiam, ne peccent per Aug. de Nat. & Gr. 26. ergo iustificatio fit per iustitiam inharentem. Vide auctorem.

Ob. I. Ap. Rom. 4. ait: Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad iustitiam. Et v. 5. Ei vero qui non operatur, credenti autem in eum qui iustificat impium, reputatur fides ad iustitiam. Et v. 7. affert locum Ps. Beatus vir cui non impavuit Dominus peccatum; ergo &c.

Resp. neg. conf. Sensus enim verborum Ap. hic est: ideo Abraham reputatus est justus, quia in tentatione fidelis inventus est; nam iustificatio non ex operibus legis, sed ex fide & gratia suum haber initium. Redarguit enim ib. Ap. eos qui purabant ex legis observatione fine fide iustificationem haberi, quos refellit tum ex loc. Gen. 15. Credidit &c. tum ex Machab. 1. Abraham nonne in temptatione inventus est fidelis, & reputatum est illi ad iustitiam? Fides ergo per Apostolum est divinarum gratiarum fons & origo, sed inharentem iustitiam nobis conferri non denegat, ait enim ib. Huc solum a vobis volo discere: ex operibus legis spiritum accepisti, an ex auditu fidei? Nec opera a iustificatione excludit Apostolus, sed fidem docet cooperari operibus, & ex operibus consummari, unde ait Jacobus: Fides sine operibus mortua est. Idem tradunt Clemens R. ep. ad Cor. S. P. l. 1. de pcc. met. 14. & Philo. Item v. 5. ait Ap. quod Tom. II.

R.

678

credenti reputatur fides ejus ad justitiam, non fides Christi, ostendens fidem in Christum valde prodesse, & propter eam opera magni estimari. In Ps. 31. non imputari peccatum idem est, ac non inveniri, sive non exigi poenam. Itaque in forma Resp. Ait Apostolus fidem esse justificationis initium, per eam opera estimari, & Abraham in tentatione fidelem inventum esse, conc. ait justificari sola fide aut justitia Dei, aut non imputatione peccati, nego.

Ob. II. Apostol. ibid. ait: *per unius (Christi) obedientiam justi constituantur multi*; ergo &c. Resp. dist. antec. Per obedientiam Christi constituantur justi efficienter, & meritiorie, conc. formaliter, neg. Et retorq. argum. Qui enim constituuntur peccatores per inobedientiam Adæ, non constituuntur imputatione illius inobedientie, sed reatu, vel macula; ergo a pari.

Ob. III. Apost. 1. Corinth. c. 1. de Christo ait: *Qui factus est nobis sapientia a Deo, & justitia, & sanctificatio*. Et 1. Ephes. 6. *Gratificavit nos in dilectio filio suo*. Hinc Bernardus ep. ad Innoc. ait: *Christum factum nobis esse justitiam a Deo Patre*.

Resp. eodem modo. Appellatur Christus justitia, & sanctificatio nostra efficienter, conc. formaliter, neg. Christus enim factus dicitur nobis sapientia, justitia &c. Metonymice eo sensu, quo Deus in Psalmis dicitur virtus, spes, & salus nostra, quia nempe virtutem, spem, salutem in nobis efficit: hortatur enim ibi Apostolus, ne gloriemur in nobis, quia non propriis virtibus, sed beneficio mortis Christi, qui factus est a nobis sapientia a Deo, accepimus doctrinam fidei, justitiam &c. Deinde, ex quo Christus factus sit nobis sapientia a Deo non sequitur, scientiam Christi, ac fidem virtutem fidelibus non adhærere; ergo ex quo Christus dicatur justificatio nostra non sequitur, justificationis gratiam nobis non infundi. Idem est Bernardi sensus; ait enim, *Christum factum nobis justitiam a Deo*, quia illius meritis nobis justitia donatur, neque hæc nobis innata est, sed indulta. Eodem modo exponitur locus Epi. ad Eph. licet ibi etiam gratia mentio habeatur. Deinde propositio in sâpe ponitur ab Apostolo pro per, ut fatetur Glassius.

Ob. IV. Ephes. 4. ait Apost. *Induit novum hominem in justitiam* &c. sed indumentum est extrinsecum; ergo &c. Resp. dist. min. Indumentum est extrinsecum, si sit corporis, conc., animi, neg. Usitata enim scriptura phrasim virtutum habitus intrinseci indumentis æquiparantur, ut Sap. 5. Is. 41. 2. Corint. 10. 1. Thessal. 5. Vid. August. I. i. de Mor. Eccl. Raps. Apostol. ibi docet, nos induere novum hominem, dum renovamur

tur spiritu mentis nostræ. Et Coloss. dum reformamur secundum divinam imaginem, sed renovatio spiritus, & divinitas imaginis reformatio importat interiorum animæ pulchritudinem; ergo &c.

Ob. V. Cor. 5. habetur: *Eum qui non novenerat peccatum, pro nobis peccatum fecit, ut nos efficeremur justitia Dei in ipso*. Atqui Christus factus est peccatum solum imputatione; ergo &c. Ait enim S. P. Ench. 4r. *Ipse ergo peccatum, ut nos justitia, nec nostra, sed Dei, nec in nobis, sed in ipso, sicut ipse peccatum, non sum, sed nostrum*.

Resp. dist. maj. Efficiuntur justi justitia Dei in Christo, efficienter ac meritiorie, conc. formaliter, neg. Non ergo ait Apostol. *Is qui non novenerat peccatum, peccatum fecit, sed eum, idest Christum, peccatum fecit*. Quid est autem, fecit Christum peccatum? nisi fecit pro nobis sacrificium pro peccatis. Nam propter similitudinem carnis peccati, in qua venerat, dictus est *& ipse peccatum; sacrificandus ad diluenda peccata*. In veteri enim lege peccata vocabantur sacrificia pro peccatis, ait S. P. ib. Cæterum, ut Christus ob peccatum, quod nobis inerat, vere moriuit est, & factus est sacrificium pro peccatis, ita ob justitiam, qua est in illo vere peccato morimur, & accipimus spiritualem vitam, ac spiritus novitatem.

C A P U T III.

An Deus impium justificans vere illi remittat peccata?

Consent Novatores, justificatis non vere remitti & deleri, sed tegi tantummodo, & operiri peccata, eo quod imputatione justitiae Christi non censeantur ad poenam: ac veluti Jacob hædinâ pelle contextus, ita peccator iniquus permanens, & indutus ueste agni, qui tollit peccata mundi, divinam benedictionem, & hæreditatem accipiat. Contra quos sit

PROPOSITIO. In justificatione impii a Deo vere remittuntur peccata.

Prob. I. scripturis. Ps. 50. habetur: *Dele iniquitatem meam: cor mundum crea in me Deus, & Ezech. 36. Mundamini, ait, ab omnibus inquinamentis vestris; ergo &c.* Prob. II. ex absurdis hæreticorum doctrinæ. Ex ea enim sequitur, I. Ecclesiam sanctorum habere rugam & maculam, & in cælesti Jerusalem habitare inquinatos, nec mundos corde dumtaxat, sed etiam immundos Deo frui, quod scripturis adversatur. Sequitur II. Deum non esse judicatum hominem secundum veritatem, neque mercedem secundum opera retributurum. III. Sequitur justum esse comparandum sepulcris dealbatis, adeoque justitiam

niam Protestantum esse Pharisaeorum iustitiam; ergo &c. Prob. III. Argumento Augusti. originale peccatum per baptismum tollitur, quoad reatum & maculam; ergo & actuale. Prob. ant. Actor. 2. ubi baptizari dicuntur homines in remissionem peccatorum. Et I. Corin. 6. baptizati dicuntur abluti, & sanctificati. Hinc Ap. ad Ti. 3. Baptismus vocatur, lavacrum regenerationis, & renovationis. Ad hæc S. P. l. 1. ad Bonif. c. 12. ait: *Baptismum auferre crimina, non radere.* Jure ergo Trid. Syn. fest. 5. c. 5. anathema dixit ei, qui in baptismate reatum orig. peccati remissi negat, sed illud dicit tantum radi, aut non imputari.

Ob. I. Ps. 81. habetur: *Beati, quorum remissa sunt iniquitates, & quorum testa sunt peccata;* ergo teguntur peccata, non delentur. Resp. dist. cons. Teguntur sicut vulnera cataplasmate, ut deleantur, conc. ut lateant & vivant, sicut corpus vestie cooperitur, neg. Ita enim peccata teguntur, ut remissa vel dimissa dicantur, ut legit Syrus, & Hieronymus: *habet enim Græcus ἀφεθηγεναι αἰ ἀφοιται.* Est autem ἀφοιται auferre, & Hebreus legit, *quorum scelus ablatum est.* Hinc S. P. Enarr. 2. in hunc Ps. ait: *Non sic intelligatis, quod dixit peccata cōperta sunt, quasi ibi sint, & vivant.* Testa ergo peccata quare dixit? Ut non viderentur. Quid non eras Deo vide re peccata, nisi punire peccata?

Ob. II. Is. 64. habetur: *Facti sumus ut immundus omnes, & quasi pannus menstruatæ omnes iustitiae nostræ.* Et Ps. 142. *Non iustificabitur in conspectu suo omnis vivens;* ergo &c. Resp. neg. cons. Isaías enim ibi prænuntiat, post Evangelii promulgationem abjiciencias esse, tamquam immundas, purificationes legales, quas iustificationes etiam Paulus appellat, quod ex vers. Arabica, ex Hieron. & Musculo confirmat a Lapide. Calvinus etiam non de singulis, sed de universo (Judæorum) corpore hunc locum intelligit, *quod cum infra omnes abjectum esset, panno sorido comparatur.* Illud Ps. 142. de venialibus peccatis expavit S. P. dicens: *Noli ergo mecum intrare in iudicium.* Quantumlibet rectus mihi videar, producis tu de thesauro tuo regum, coaptas me ad eam & prauus inventor. Verum Psalmista iustitiam suam narrat Ps. 17. & ait: *Ego immaculatus cum eo.*

Ob. III. Hieron. l. 3. in Jer. ad locum Psal. 142. sup. cit. ait, *hac verba non ad comparationem Dei, ut heretici volunt, sed ad scientiam Dei esse referendam, nam homo videt in facie & Deus in corde;* & quod vitiis omnis impletur conditio. Gregorius etiam l. 35. mor. ait, *omnia in homine pure mala esse.* Ambrosius l. 2. de Jac. iustificationem explicat exemplo Jacob hædina pelle contexti; ergo homo est semper contaminatus, & iustitia Christi contegitur.

Resp.

Resp. neg. cons. Hieronymus enim respicit ad naturam gratia desitutam, aut ad venialia crimina in quæ prolabitur etiam iustus, contra ac sentiunt vet. & novi heretici, nempe Origeniani, & Pelagiani impeccantiam admittentes. Gregorius loquitur de bonis operibus, quæ nos probamus, in quibus appetitus laudis subrepit. Ambrosius in eo comparationem inservit, quod sicut Jacob aliena pelle induitus incessit, ita Christus in similitudinem peccati languores nostros tulit. Unde S. P. de Med. c. 10. ait: *per hoc dinas pelles peccata, per eum vero, qui se eis operuit, ille significatus est, qui aliena peccata portavit.*

Ob. IV. Peccatum est debitum, quod cum divina iustitia contrahitur, sed hoc sola chirographi abolitione dimittitur; ergo & illud. Resp. dist. maj. Est debitum &c. itant præter reatum poenæ, sit etiam reatus culpa, sive macula & turpitudo, conc. secus, neg. Licer ergo debitum poenæ deleri possit per Dei condonationem, tolli nequit animæ nequitia nisi per gratiam sanctificationis: nequit enim per solam denominationem extrinsecum auferri privatio iustitiae, sicuti tenebrae dispelli non possunt, nisi per lucem.

Quæres I. An Deus de potentia absoluta possit absque gratia inhærente peccata dimittere? II. An habitualis gratia & peccatum possint simul consistere? Resp. cum Thomistis negative contra Scotistas. Nam quoad primum nequit mors tolli, nisi per vitam, nec animæ vulnus, carnalis vergitas, & cor lapideum; nisi per sanitatem, per innovationem spiritus, atque cor carneum. Deinde cum reatus culpa sit privatio iustitiae, tam repugnat, impium sine gratia iustificari, quam cæcum sine luce videre. Quoad secundum etiam repugnat, quod idem homo sit simul ad Deum conversus, & ab eo aversus, natus ex Deo, & mortuus peccato, Dei filius, & Belfal, lux, & tenebrae. Deinde, cum gratia sanctificans sit a caritate inducta,flare potest in sententia Scotti habitualis caritas cum reatu damnationis æternæ: quod in Bajo Pr. 31. & 32. proscriptum est. Nec dicant, posse iustitiam, & culpam simul manere, ut fuit in Christo cum beatitudine tristitia. Nam Christus beatus erat, prout mens divinitati adhæbat, & tristis, prout corporali sensu suscipiebat passionem, sed nequit eadem animæ voluntas esse simul a Deo faversa, & ad Deum conversa.

C A P U T IV.

Quomodo adulti ad justificationem disponantur?

NOT. I. *Justificationis exordium in adultis a præveniente gratia sumendum esse statuit Trid. Syn. sess. 6. c. 5. & 6. contra Pelagianos, & Semipelagianos docentes, ex nobis esse initium fidei.* Sicque hæreticis omnem eripit occasionem catholicos criminandi ut Pelagianos, deinde tradit, quomodo adultus ad gratiam sanctificantem disponi debeat adversus Lutherum, & Calvinum, qui ajunt fieri justificationem per solam fidem, absque ulla prævia dispositione, ac motu liberi arbitrii, neque necessariam esse ex parte peccatoris aliquam præparationem. Licer enim Brentius, Zanchius, Lutherus ipse caritatem, & bona opera ad salutem necessaria videantur agnoscere, ii tamen non loquuntur de necessitate efficientiæ, quasi opera bona valeant salutem per se gignere, & justificationem promerer, sed de necessitate præsentie, ut eam vocant Wittembergenes, absque concursu ad actum justificationis, quam haberi putant per solam fiduciam in Christum. Unde Trid. Syn. opportune docuit, quod impii divina gratia excitati ad suam ipsorum justificationem eidem gratiæ libere assentiendo, & operando disponuntur. Uno verbo, opera hæretici non negant, sed bona esse, habere meritum, & ad justificationem disponere, perfracte negant.

Not. II. Trid. PP. de solis adultis loqui. Pueri enim ad gratiam baptismi per actus arbitrii disponi non possunt: & frustra quidam hæretici in illis præcedere putant fiduciam in Christum. Exemplum ergo parvolorum frustra objicitur ad excludendas dispositiones in adultis, sicut per illud non excluditur fides in adultis ut enim recte arguit S. P. l. 1. de pecc. mer. c. 19. *Si propriea pœnitentes dicendi non sunt, quia sensum pœnitendi nondum habent, nec fideles dicendi sunt, quia sensum credendi nondum habent.* His prænotatis sit.

PROPOSITIO. Disponuntur ad justificationem adulti fide, timore, spe, dilectione &c.

Prob. I. de fide. Hanc enim non excludunt catholici satentes hominem justificari ex fide, & sine fide neminem posse placere Deo, ex Ap. Rom. 1. & Hebr. 11. Apostolis etiam præcepit Christus Dominus: *Euntes docete omnes gentes &c.* Fidem quoque donum Dei esse, & salutis initium, ex Aug. & PP. ostentum est de H. Semipel. Hæc autem fides, qua justificamur, non est, ut putant hæretici, fiducia, & certitudo, qua ab-

absque hæsitatione propriæ infirmitatis, certe credimus nobis remitti peccata, sed est per Trid. c. 6. illa fides, qua credimus vera esse, quæ divinitus revelata sunt, & illud imprimis, justificari impium per gratiam ejus. Licet ergo necessaria sit fides ad justific., cum etiam nobis dicatur: *Confide fili, remittuntur tibi peccata tua,* hæc tamen fiducia in fide fundata est; ideo enim in Deo fiduciam habemus, quia credimus, eum esse fidem & veracem.

Prob. II. De timore & spe. Ac de primo quidem Prov. 14. habetur: *Timor Domini fons vite:* de spe autem Rom. 8.: *Spe salvi facti sumus.* Cum ergo per fidem novit homo, se nos postea ullimode, utpote impium, nisi resipiscat, vitare supplicium, timore concutitur. Subinde vero propriam infirmitatem perpendens, ad Deum confugiens, quem scit nolle mortalem peccatoris, exclamat: *Miserere mei, quoniam infirmus sum;* ergo fides timorem, timor spem, spes orationem præcedit. Prob. III. De ipsa dilectione, qua Deum, ut justitia fontem diligere incipimus, necnon de odio & detestatione peccatorum, ac novæ vitæ propolito, quæ sancta Synodus enumerat eodem loco. De quibus agimus l. xxxiv., ubi de sacramento Pœnitentia sermo erit. Nunc sat est animadvertere, quod sicut a Deo per peccatum aversi sumus, ita ad eum debemus per dilectionem converti, juxta illud Ezech. *Convertimi, O agite pœnitentiam &c.* Cum vero propositum novæ vitæ operibus comprobetur; hæc in peccatoribus commendat Trid. Syn. ex Luc. 3. *Facite fructus dignos pœnitentia, & Act. 2.: Pœnitentiam agite, & Joels 2.; Convertimini ad me in jejunio, O fœtu, O planctu.* Docent proinde non vulgares Theologi, peccatoribus quibuidam non esse absolutionem impertendam, nisi etiam externis operibus ad eam se præparaveri poterint.

C A P U T V.

Quo sensu afferat Apostolus, hominem gratis, O per fidem justificari?

NOT. Cum scribat Ap. Rom. 3. & 4., haberi justitiam per fidem J. C., justificari impium gratis per fidem sine operibus legis, ut Abraham, contendunt Novatores, nil aliud ad justificationem in impio requiri, præter fidem, non quidem historicam, qua traditis mysteriis assentimur, neque miraculorum, qua res mirandæ narrantur, sed promissionum, qua firmissime tenemus, nobis imputari justitiam Christi. Sic enim in triplicem fidem dispescunt, quam unam agnoscit Apostolus Eph. 4. Sit itaque

PROPOSITIO I. Apostolus loc. Iaud. non excludit spem, dilectionem &c.

Prob. I. ex scopo Apostoli, qui erat, ne Judæi ad Christum conversi gloriarentur, quod semen Abrahæ fuerint, quodque ob circumcisionem, & legis opera, non per gratiam votati fuerint ad Evangelium. Quo fine docet, quod lex, excludit fidei gratia, ad justitiam non conductit, quod Abraham non per carnis circumcisionem, sed per fidem mediatoris factus est Pater multarum genitum: sed quia hæc, etiam eo sine pronunciat, a justificatione excludit tantum opera legis vel Mosaiæ, vel naturalis, sine ulla fide in Christum patrata, non autem opera, quæ sunt fide directa, & divinæ gratiæ auxilio; ergo &c. Deinde Ap. ad Gal. 5. ait: *In Christo neque circumcisione aliquid valet. sed fides, quæ per caritatem operatur.* Et 1. Cor. 13. *Si habuero omnem fidem, caritatem autem non habuero nihil sum;* ergo per Apostolum fides absque caritate nihil prodest. Et Hebr. 11. *Fide obtulit Abram Isaac &c.;* ergo non sterilem & otiosam Abrahæ fidem commendat Apostolus, sed cum obedientia, & opere conjuncta, & quæ per dilectionem operatur, ut ait S. P. de Fide & op. 14. Et de Gr. & Arb. 7. ait: *Homines non intelligentes, quod ait Apostolus, putaverunt eum dicere, sufficere homini fidem, etiam si male vivant, & bona opera non habeant. Quod absit, ut serviret vas electionis, qui cum dixisset: in Christo neque circumcisione valet, neque præceptum, mox addidit, sed fides, quæ per dilectionem operatur. Ipse est fides, quæ fidèles separat a demônibus, nam & ipsi credunt, & contemnunt, sed non bene operantur.* III. Censem S. P. ib. Iuda epistolam, Jo. primam, & secundam Petri fuisse confcriptas, ut resellerent nonnullos, qui ex Pauli ep. ad Rom. salvati se posse putabant, licet impie viverent, & Jacobus c. 2. utitur exemplo Abrahæ, quo illi abutebantur dicens: *Abraham nonne ex operibus justificatus est offerens Isaac filium suum? Vides quoniam ex operibus fides consummata est.* Opera eriam & mandatorum observantium commendant Petrus, & Jo. in suis epistolis: atqui illi non contradicunt doctrinæ Pauli, sicut nec Paulus sibi contradicit, dum ait: *Non enim auditores legis justi sunt apud Deum, sed factores legis justificabuntur: & alio loco: fides, quæ per dilectionem operatur;* ergo Paulus Rom. 4. & 5. opera non excludit.

Prob. II. ex PP. Clemens Alex. 2. Strom. docet: *Fidem præcedere, timorem adficere, dilectionem perficere.* Basilius in Ps. 33. ait: *Timor salutaris ad pœnitentiam ducit.* Ambr. de Pœnit. ait: *Nemo potest bene agere pœnitentiam, nisi qui speraverit indulgentiam.* Hier. in 3. Rom. ait: *Non peccatorum*

et.

dixit justificari per fidem, sed impium, id est non credentem. Nec dicant Hæretici, opera quidem comitari fidem, sed hanc solam salutem apprehendere: non enim alia vis justificandi inest fidei, nisi ea, quam illi caritas impertitur. Apostolus enim fidem commendat, quæ per dilectionem operatur. Caritas quippe legis plenitudo est, & qui non diligit manet in morte &c.

Prob. III. ratione, ut enim observat Justinus in Dial. 1. *Priusquam est circumcisus, de eo, Abr., promulgatum est, creditis Abraham Deo &c., atqui eo tempore Abraham, Deo jubente, jam exierat de terra sua, & divinas promissiones accepit, ut scribit Hom. 8. ad Hebr. Chrysostomus;* ergo declarat Apostolus vim ac robur christianæ fidei, cum Abraham justificatus sit, nondum circumcisus. Sed dices: si ante circumcisionem ea verba prolatæ sunt, cur Jacobus scribit, referenda esse ad Isaachi immolationem? Resp. id recte scribit. Nam divinæ promissiones, quæ factæ sunt Abraham Gen. 12., cum de domo Patris sui egressus est, confirmatae sunt, Gen. 23., quando Isaac obtulit, ut ostenderet Abrahæ fidem non fuisse inertem, ac solam, sed cum opere, & obedientia conjunctam.

PROPOSITIO II. Fides, quæ est justificationis exordium, non est sola fides divinarum promissionum.

Prob. Ex scriptoribus. Nam Matth. 16. Petrus ob fidei confessionem: *Tu es Christus filius Dei vivi, audire meruit: Tu es Simon Bar-Jona &c.* Marc. ult. *Qui crediderit & baptizatus fuerit salvus erit.* Jo. 20.: *Hec scripta sunt, ut credatis, quia I. C. est filius Dei, & ut credentes vitam habeatis in nomine ejus.* Ram. 10.: *si confitearis Dominum Iesum, & credideris, quod Deus illum suscitavit a mortuis, salvus eris.* Sed fides, quam Petrus confessus est, quam Apostoli prædicarunt, quam scripsit Jo., per quam credimus, Christum resurrexisse &c. est fides mysteriorum, & historica; ergo hæc fides ad salutem disponit.

Ob. I. Ap. Rom. 3. ait: *Justificari hominem per fidem, sine operibus legis.* Ubi scopus Ap. est demonstrare, justificationem, gratis haberi: si quis enim ex operibus justificatur, habet gloriam, sed non apud Deum. Unde Trid. Syn. sess. 6. c. 8. definit, nihil eorum, quæ justificationem præcedunt, sive fidem, sive opera justificationis gratiam promitteri. Et Aug. de Fid. & Op. 14. ait, *legis opera sequi justificatum, non præcedere.* II. habetur Rom. 1.: *Justus ex fide vivit.* Et c. 10.: *Corde creditur ad justitiam.* Matth. 9.: *Fides tua te salvum fecit.* Luc. 8.: *Credentrum, & salva eris;* ergo fidei tantum justificatio, & salus tribuitur. Hinc S. P. l. i. ad Bonif. ait de SS. yet. Test. *Quod non eos salvos fecit, nisi fides mediatoris.* III. Idem docent Chrys.

Chrysostomus. Tertullianus &c. Ex quibus sic arguitur: si justificationem aliqua dispositio præcederet, non esset gratia, sed merces; nec recte scripturæ, ac PP. fidei tantum justificationem tribuerent, atqui fallum conf.; ergo & ant.

Resp. ad I. dist. ant. Ait Ap., hominem justificari per fidem, quæ per dilectionem operatur, conc., per nudam fidem, neg. Excludit ergo Apostolus opera, quatenus in se inspecta ad iustitiam non perducunt, omnemque vim a præveniente gratia recipiunt, ut supra dictum est. Dicimus ergo, hominem gratis justificari per fidem, quia ipsa fides, unde incipiunt bona merita, gratuitum donum Dei est, ait S. P. ep. ad Xist. 150.: unde monet Apost., ne quis glorietur, quia cum ipsa fides sit donum Dei, non possumus dicere, ait S. P. de Gr. c. 7.: ideo accepimus gratiam, quia credimus. Hic sensus est Trid. Syn. Nam paulo ante citata verba dispositions enumerat, quas justificatio consequitur. Deinde locum Apostoli exponit cum Augustino, ut per fidem & gratis ideo justificari dicamus, quia fides est humanae salutis initium. Cum ergo locus Apostoli non sit accipiens de operibus a gratia profectis, quibus inesse rationem meriti Synodus ipsa definit, sed tantum de iis, quæ sunt sine prævenientis gratiæ adjutorio, sequitur, concilium aut de fide informi, & mortua, aut de merito de condigno locutum esse. Aug. vero docet, hominem gratis justificari, & opera justificationem non præcedere, quoniam prior est gratia, quam meritum. Unde de Sp. & lit. c. 9. ait; Justificati gratis per gratiam, non itaque per legem, non per propriam voluntatem, sed gratis per gratiam ipsius &c.

Ad II. dist. cons. Scripturæ loca, & PP. vim justificandi tribuunt fidei, quæ per dilectionem operatur, & quatenus fides est primum gratiæ donum, conc., fidei solæ & informi, neg. Hæc enim ad salutem non sufficere scribit Apost. dicens: Si habuero omnem fidem, caritatem autem non habuero, nihil sum. Nec obstant Luca verba c. 8., ibi enim de salute corporis sermo est, quæ sola gratia gratis data obtineri potest. Aug. vero l. 1. ad Bonif. c. 21. redarguit Pelagianos autumnates, vetetes Patriarchas salvos factos esse absque gratia Christi: unde per rō fides excludit opera facta solis naturæ viribus, non auxilio gratiæ ante legem, ait enim: Dicitis, salvos factos esse per naturam, deinde per legem, postremo per Christum, quasi ante legem, & in lege sanguis Christi non fuerit necessarius. Ad PP. vero Resp., per eos homines sola fide justificari exclusis operibus factis sine gratia, aut si mors superveniat, sola fide cum bona voluntate, quæ etiam effectum non habuerit, premium non amittit, ait Hieron. In 12. Matth. Ita S. P. l. 83. q. 76.: Quod si cum crediderit, mox de hac vita decosserit, nec precedentibus ejus operibus, quia

non

non merito ad illam, sed gratia pervenit, nec consequentibus, quia in hac vita esse non finitur. Idem de Latrone docet Chri., & Cyrus, qui Catech. 13. ait: Velle justè agere latro, sed venit mors. Tertullianus denique loquitur de fide integra, seu per caritatem formata.

Ob. II. contra 2. Prop. de Paralytico habetur Matth. 9.: Confide fili, remittuntur tibi peccata tua; ergo fides, qua peccata delentur, est firma in Christum fiducia. II. de Abraham ait Ap. Rom. 4.: Ideo ex fide (justificatum) ut secundum gratiam firma sit promissio. Et v. 18.: Qui contra spem, in spem credidit. Et v. 20. 21., & 22.: In reprobatione Dei non habestravit, sed confortatus est fide plenissime sciens, quia quemque promisit, potens est facere, sed his locis commendatatur fides reprobationis, spes firmissima, & certa sine habitatione fiducia; ergo &c. III. Hebr. 11. fides definitur: Sperandarum substantia rerum, unde Jacobi 1. habetur: Postulet in fide nihil habitans; ergo &c.

Resp. ad I. dist. cons. Fides de firma fiducia in Christum, id est justificationis initium, timorem excludens, neg., justificationis dispositio, timorem includens, conc., iis ergo verbis: Confide fili, disponi impios ad justificationem, dum a divine iusticie timore in spem eriguntur fidentes, Deum per Christum sibi proprium fore, docet tell. 6. Trid. Negamus tamen hinc probari, quod initium justificationis sit fides promissionum, & quod hæc debeat excludere omnem formidinem; non enim aliunde tanta fiducia in Paralytico, nisi quia fama obstrepente, & fide illustrante credebat, ipsum Jesum esse Christum; ergo fidem am ex auditu conceperat: quod si Paralyticos omnem potuit dubitationem exuere, non possumus tamen nos ipsi, quibus non dicitur a ministris cor non videntibus, ut illi a Christo vidente fidem illius dictum est: Remittuntur tibi peccata. Ad II. neg. min. Ait Ap., firmam esse promissionem ex fide, quia ad eam vocantur non solum Judæi, quorum pater est Abraham, sed etiam gentes, quæ per fidem reputant in semine; ergo inanis est hæreticorum fiducia, cum ea reprobatione omni semini facta sit, non autem singulis in individuo. Abraham autem contra spem in spem creditis, qui speravit, cum 100. esset annorum, sibolem consequi. Ad ult. locum retorq. argum. Abraham enim non habestravit dissidentia, quia sciebat posse Deum facere, quæ promisit; ergo fidelitia Abrahæ non fuit justificationis ejus initium, sed potius fidei effectus, qui in Dei veracitatem, & omnipotentiam credebat. Deinde huic fidelitatem accessit obedientia; ergo non fuit sola fiducia. III. non habestravit, quia Deus ei revelavit Saram paritaram; ergo sola revelatione habetur sine timore fiducia. Ad III. retorq. argum. Nam Græci,

PP.,